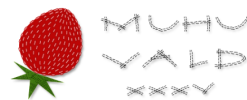

Muhulane

Nr 4 (426)

Aprill (jürikuu) 2025

Muhu leht

Kauneid kevadpühi!

Jüri-Jaani keraamikastuudios maalitud kaunistusmunad.

„Ülestõusmispuhad on rõõmsad kevadised pühad, mille ettevalmistamisel saab olla loov ja mänguline. Nii nagu jõulude ajal muutume natuke lasteks, olgu ka lihavõtted tibude, munade ja jänkudega üks värvirõõmus ja lõbus mäng,“ leiab keraamik Marget Tafel.

Armas rahvas, tulge kokku!
Räägime teil kena juttu.
Ole laps või noor või vana –
leia endas luuletaja.
Hoia tundlik meel ja mõistus,
sest tulemas suur LUULEVÕISTLUS!
Ole kiire, ole julge,
terita nüüd oma sulge,
lase lendu Pegasus
ja vormista üks luuletus.
Sellel korral on see taks,
et kaastöid saata võib ka kaks.
Keeltest vali: eesti/muhu –
kumb sõnu seades sobib muhu.
Võistlusteemaks „MEI(T)E MUHU“.
Valmis tööd võib saata kuhu?
Neid ootavad muuseum Koguvas
ja raamatutekogud ka.
Katsu nii, et sinu salmid
maikuu lõpuks oleks valmis.
Juunikuus, kui murdepäevad,
siis kõik võitja(d) ära näevad.

Luuleloome konkursi esikoht tuli Muhusse

Saaremaa kõige osavõtjate-rohkema luulekonkursi Luuleloome korraldajateks on Valjala noortekas, raamatukogu ja rahvamaja ning Sakla külaselts. Kogu ürituse eestvedajaks on Muhu juurtega Mehis Peegel.

Tänavu osales 34 erinevat autorit kokku 61 luuletusega ja nende hulgas oli vähemalt kolm muhulast. Minul õnnestus endale napsata esikoht.

Luuletus ise on sündinud mitte Muhus, vaid Saaremaal, Neemi külas, M. Ranna dend-raariumi parklas, pärast Kiige talu küünis toimunud belglasest akordionisti Hartwin Dhoore trio kontserti. Sellest ka dateeritud pealkiri.

11.08.2024

Õhtupäikse punariided kinni
püüab taevas
Saadab teele üle ilma, roosas
pilvelaevas
Häbituna päevakera tantsiskleb
kesk laotust
Valgust kuule üle andes, mal-
belt naudib kaotust

Taamalt tõusev vihmasabin
võimu üle võttes
Hämaruse heli kuulates, hoobilt
ümber mõtles
Veel ei vaiki viiulid, ei vaiki
suvetuuled
Siiski kastemärjas käies üksnes
vaikust kuuleb

Suveõhtu sumeduses langeb
taevatähti
Sinu silmi sügavaid, mu pilku
püüdmas nähti
Üks Su käsi minu pihus, teine
ümber puusa
Tasa kõrva sosistad, et lähme
koju, muusa!

Irena Tarvis

Märts – kena keelekuu

Oravate rühm luulehommikul.

Foto: Liinu Tuust

Märts mängis laulude ja sõnade keeles. Laulsid lapsed ja linnusuud. Laulis päikesepaiste puhkevattel pungadel ja lumelilledel kellukestel. Laulsid kergelt ja keelekaunilt. Laulsid silmad särava ja südamed rõõmsaks!

Muhu saare lapsed saavad õnnelikult õhata, et nemad oskavad juba enne kooliminekut mitut keelt. Oskavad “Tule minuga mängima!”-keelt ning “On sul abi vaja?”-keelt. Oskavad looduse ja sõpruse hoidmise sõnu. Oskavad vaikselt olemise ja teistega arvestamise viipekeelt.

Kuid on üks eriline keel, mida nad ka juba lasteaias ja kindlasti veel rohkem kodudes ning koolis kuulevad ja kasutama õpivad. See on meie oma muhu keel, muhu kiel. See on väärtus, mida saab ja tulebki hoida mitte ainult sõnades, vaid kanda eluläbi südames.

Mismoodi sa, inimlaps,
õnnelikuks saad,
kui me oleme väikesed,
meil vaid lapike maad?
Just sedasi suureks
end räägime-teeme,

kui maast madalast õpime
selgeks emakeele.

Emakeelepäeval toimus Muhu Lasteaia Munuke traditsiooniline keelekuulamishommik. Luuleridadeks põimitud sõnad kõlasid laste ja täiskasvanute suust. Raamatu-aastale kohaselt pühendasime oma luulehommiku eriti tähtsale raamatule – aabitsale. Salmid olid selgeks õpitud just sealt või just selle raamatu teemal. Kooliminejate rühma lapsed lugesid selgelt ja soravalt oma luuletuse muhu keeles, muhu oaibtsast.

“Keelt tuleb kiigutada nagu last, et ta kasvaks ja kosuks, hoida kui linnumuna kurjade kaarnate, keelevaenajate eest.” on öelnud eesti kirjandusteadlane Maire Liivamets. Teeme seda uhkusega iga päev.

Muhu Lasteaed Munuke ootab jätkuvalt oma vahvale mängumaale uusi lapsi, kohasoovi avaldusi võtame vastu 15. aprillini.

Maris Mägi
Muhu Lasteaed Munuke õpetaja

ISSN 1736-289X

Volikogu märtsi istungilt

Volikogu arutas ja võttis vastu külvavanema statuudi. Kogukonna kaasamise ja esindatuse tagamise üheks võimaluseks on teha seda läbi külvavanema institutsiooni, mis Eestis ei olegi väga levinud ja on esindatud natuke üle pooltes omavalitsustes. Hetkel kehtiv, 2006. a vastu võetud külvavanema statuut on ajale jalgu jäänud nii vormistusliku kui ka sisulise poole pärast. Eelõdu koostamisel on arvesse võetud nii külvavanematelt saadud kirjalikke ettepanekuid ja ka arengu- ja rahanduskomisjonilt ning kultuurikomisjonilt saadud sisendit.

Muhu vald taotleb Kesse küla Paadi katastriüksuse otustuskorras munitsipaalomandisse võõrandamist. Taotletav vara on vajalik Kesselaiul asuva munitsipaalomandis oleva Abaja paadisadama arendamiseks. Riigivara võõrandatakse Muhu vallale tasuta, kuid kaasnevad kulud tasub vald. Rahuldati Elektrilevi OÜ taotlus Muhu valla omandis olevate Kauba kü ja Nõmmküla kergtee kinnisasjade koormamiseks eesmärgiga paigaldada Coopi parklasse maakaabel ja rajada elektriautode laadimispunkt.

Seati sundvaldused avalikku kasutusse määramiseks järgmistele teedele: Põitse külatee, Lõetsa küla Suure-Kääru tee, Lehtmetsa küla läbiva Saadu tee (osaliselt), Põitse küla läbiva Vildiaugu tee (osaliselt), Võiküla tänav, Lumiste-Tupenurme tee, Rinsi-Paenase tee.

Volikogu tegi vallavalitsusele ettepaneku toetada Eesti Kirikute Nõukogu taotlust projektille „Teeliste kirikud“ vastavalt eelarve võimalustele. Kultuurikomisjoni koosolekul 26. veebruaril tehti mitu ettepanekut stipendiumide määramise osas, mille realiseerimist võiks edaspidi kaaluda. Stipendiumikomisjon võiks enne otsustamist valida välja need kandidaadid, kes ei vasta määramise nõuetele või vältida sama kandidaadi esitamist erinevatele preemiatele. Stipendiumikomisjoni koosseisu võiks muuta tihedamini, näiteks kahe aasta tagant.

Ülevaate 2024. a eelarve täitmise andis R. Liitmäe. Majanduslikus mõttes oli vallale hea aasta, tulumaksu laekus hästi, planeeritud tööd said tehtud. Täpsemalt fikseeritakse eelmise aasta tulemused 2024. aasta majandusaasta aruandes.

1.mail 2025 toimub Muhu Vallavalitsuse ja Hawaii Expressi koostöös korraldatav Muhu saare esimene rattapäev

Muhu Sõõr 2025 (Rattarall - paarutes ümber Muhu)

Tegemist on liikumisüritusega, mille eesmärk on populariseerida jalgrattasõitu ja tutvustada Muhu saart.

Kavas on kaks põhidistantsi: 16 km ja 106 km ning eelkooliealistele lastele (kuni 7.a) 0,3 km. Nii ürituse juhend, registreerumise link kui ka registreerunud osalejate nimekiri on leitav <https://www.sportos.eu/ee/et/muhu-soor/>.

Osavõtutasu on kehtestatud põhidistantsidel (nii 16 kui 106 km) osalevatele täisealistele osalejatele sünniaastaga 2007 ja varasem. Kuni 15. aprillini eelregistreerujatele on tagatud eesnimega numbrid!

Kuni 27. aprillini 2025 kehtib registreerumisel hinnasoodustus (vt juhendit). Ürituse toimumise päeval 1. mail on võimalik registreeruda ka kohapeal Muhu spordihallis, sekretariaat on avatud kell 9–10.30. Lastesõidule saab registreeruda kuni sõidu alguseni kell 13.

Vallavalitsuse istungilt

11. märts

Kinnitati korraldus Kallaste küla Niidi ja Tupenurme küla Kanepiaia katastriüksuste jagamiseks. Kooskõlastati Suuremõisa küla Evelini maaüksusele kavandatava puurkaevu asukoht. Väljastati projekteerimistingimused Räsä küla Kalda maaüksusele elektrihüvendi loomiseks.

Määrati sotsiaalhoolekandeline hüvitis raviga seotud kulude hüvitamiseks.

Lõpetati lapse huvitegevuses osalemise toetamise lapsevanema poolt laekunud teavituse alusel.

Toimus infovahetus ja arutelu järgmistel teemadel: ettepanekud tunnustusstipendiumite hindamise ja määramise osas; festivali Juu Jääb toetuse taotlus (eelarves ette nähtud konkreetne summa ürituse toetamiseks); Kaitseliidu laskeharjutused 2025 (kavandada laskeharjutused pühapäevadele, teavitada külasid varakult); 2025. a eelarve lühiülevaade; lillepostamentide soetamine juubeliaasta puhul valla avalikule ruumile pidulikkuse andmiseks; ettepanek Eesti-Läti neljanda elektrihüvendi riigi eriplaneeringule.

18. märts

Määrati sotsiaalhoolekandeline hüvitis tekkinud lisakulude hüvitamiseks.

Kinnitati heategevusliku jooksuürituse korraldamine Liiva-Piiri kergliiklusteel, mis on osa heategevuslikust Sinilillekampaniast. Kinnitati korraldus Koguva küla Põllu katastriüksusel asuvate hoonete unikaaladresside määramiseks ja Suuremõisa küla Tähvena katastriüksuse jagamiseks.

Väljastati projekteerimistingimused Linnuse küla Linnamäe maaüksusele püstitatud aiamaa seadustamiseks ning Lehtmetsa küla Karge maaüksusele elamu

projekteerimiseks. Projekteerimistingimusi tuleb täiendada väärtusliku maastiku ja rohevõrgustiku tugiala infoga ning lisada vastavad viited.

Väljastati ehitusluba Viira küla Jaagupi maaüksusele oleva sauna laiendamiseks.

Kinnitati hange nimetusega „Alla lihthanke piirmäära jääva hanke „Muhu Põhikoolile sisustuse soetamine“.

Toimus infovahetus ja arutelu: Eesti Kunstiakadeemia veevõtukoht Tamse külas.

Liitumislepingu pakkumine Kantsi küla Aadu maaüksusele elektrihüvendi loomiseks. Reklaampind Kuivastu endise kõrtsihoone seinal.

Lõetsa küla Jüri-Jaani talu jäätmeveo probleem (viidud läbi paikvaatlus, mille järgi on korraldatud jäätmeveo teenuse pakkumiseks sobilikud tingimused olemas).

Ehitamine Pallasmaa küla Miku maaüksusele (kinnistu on tekkinud kinnistu jagamisel seitsmeks maaüksuseks, mistõttu on ehitusõiguse taotlemisel vajalik koostada detailplaneering).

Jätkata Kõinastu teele sundvalduse seadmise menetlustoimingutega.

Lõetsa küla Jüri-Jaani tee avaliku kasutuse lepingu lõpetamine (olukord ei vasta üldplaneeringuga seatud avaliku kasutuse tee tunnustele).

Vastavalt kokkuleppele korraldada Lepana teele vajalike viitade tellimine ja paigaldus.

Liiva-Hellamaa kergliiklustee projekteerimistingimuste väljastamine viia läbi avatud menetlusena. Annetus omaalgatuslike tegevuste eelarvesse (annetatud 1000 eurot lisada jagamiseks komisjonile).

25. märts

Väljastati ehitusluba Paenase küla Aasa maaüksusele puurkaevu

rajamiseks ja projekteerimistingimused Rannakülas asuva Sortsi maaüksusele paadikuur-väliköögi projekteerimiseks, Võikülas asuvale Saare maaüksusele suvemaja projekteerimiseks ja Hellamaa-Liiva kergliiklustee projekteerimiseks. Liiva küla Ärma maaüksusele projekteerimistingimuste saamiseks on vaja Kaitseministeeriumi kooskõlastust, kuna see asub riigikaitse ehitise piiranguvööndis.

Otsustati toetada projekti „Teeliste kirikud“ ning Muhu korvpallurite osalemist Balti Liiga korvpalliturniiri U15 finaalis.

Korraldatakse hange „Alla lihthanke piirmäära jääva hanke „Muhu põhikooli inva tualettruumi ehitamine ning koristusvahendite ruumi ja wc ümberehitamine“.

Toimus infovahetus ja arutelu järgmistel teemadel: toetuse taotlus ratsaorienteerumise korraldamiseks; Pädaste küla Lõuka maaüksuse omaniku pöördumine (kinnistu läbiva tee kasutamise tingimuste osas tuleb kinnistute omanikel saavutada omavaheline kokkulepe); pöördumine seoses Liiva küla Töökoja kinnistul oleva laguneva hoone asjus; Piiri külas asuva veevõtukoha võsast puhastamine; toidukapi paigaldamine Liivale (arutelu tulemusel jõuti seisukohale, et vajadust toidukapi järele ei ole); riigi poolt vaimse tervise toetamise korraldamiseks eraldatud rahaliste vahendite kasutamise korra eelõnu; Tamse külaseltsi pöördumine vallale kuuluva teemaa kasutamise osas; kehtestati massipiirang valla teedel; Liiva küla Tõnise maaüksusel asuva kõrvalhoone seisukord (valla poolt on tähelepanu juhitud). Tehti kokkuvõtte muuseumi juhataja konkursist, M. Mereäär jätkab juhatajana. Arutati valla veebilehe uuendamist. Otsustati, et kohe seda muutama ei hakata.

Arutati jäätmeveolepingu kehtivust ja pikendamise võimalusi.

Muhu teedevõrgu korrastamisest

Muhu valla uus arengukava aastani 2035 sätestab muuhulgas elukeskkonna ühe valdkondliku eesmärgina avaliku teedevõrgu korrastamise. Arengukavas on välja toodud ka täpsustav eesmärk: avalikus kasutuses olevate teede sihttase peaks suurenema 2023. aastal fikseeritud baastasemelt (124,6 km) aastaks 2035 140 kilomeetrit.

Lähtudes arengukavast ja üldplaneeringust (täpsemalt teede ja tehnovõrkude joonis 2) on Muhu vald asunud korrastama valla kohalike teede võrku, seda eelkõige läbi sundvalduse seadmise kokkulepete ja isikliku kasutusõiguse notariaalsete kokkulepete. Varasemalt on maaomanikega sõlmitud valdavalt lihtkirjalikke teekasutuslepinguid, kuid need ei taga järjepidevust teede avalikus kasutuses ning on viinud olukorran, kus ühe tee osas võivad olla vaheldumisi eratee ja avalikus kasutuses oleva tee lõigud. Täna kehtivad lihtkirjalikud teede avaliku kasutuse lepingud kas lõpetatakse avaliku huvi puudumisel või asendatakse sundvalduse menetlusega seatud kitsendusega või maaomaniku soovil notariaalse kokkuleppega.

Seoses läbiviidud menetlustega on maaomanikel tekkinud küsimusi, millele siinkohal vastame, et selgitada menetluse sisu.

Sain sundvalduse menetluse algatuskirja, kas pean sellele vastama?

Kui olete saanud menetluse algatuskirja, siis palume kindlasti kinnitada kirja kättesaamist. See on oluline, kuna nii saab vald veenduda, et maaomanikul on võimalus sundvalduse seadmise menetluses oma arvamust avaldada. Kui olete sundvalduse seadmisega nõus, siis palun see nõusolek samuti märkida. Seadusest tulenevalt on maaomanikul õigus sundvalduse menetluse kohta arvamust avaldada 4 nädala jooksul alates kirja kättesaamisest, kuid enne seda tähtaega saadud vastused võimaldavad menetlusega kiiremini edasi liikuda.

Mida muudab sundvalduse menetlusega avalikku kasutusse seadmine, kui tee on täna juba avalikus kasutuses?

Kui tee osas ei ole avaliku kasutuse kokkulepet sõlmitud, aga tee on avalikult kasutatav ja maaomanik ei takista tee kasutust, siis teed kasutava inimese jaoks ei muutu mitte midagi. Sellises olukorras on iga maaomaniku kohustus hoida korras oma maaüksusel kulgev teelõiki. Praktika näitab, et iga eratee lõigu korrashoid maaomanike poolt ei toimi ja puudub ühtne teehoolde ja

korrashoid. Kui eratee määratakse avalikku kasutusse, siis teemaniiku kohustused lähevad üle kohalikele omavalitsusele (Muhu valla teede puhul Muhu vallale), avalikule teele kehtivad tee seisundinõuded ja vallavalitsuse kohustus on tagada tee vastavus seisundinõuetele. Erateede teeseisundinõuded ei kohaldu. Muhu vald ei saa teha suuremahulisi investeringuid erateede remondiks ja korrashoiuks.

Mul on juba avaliku kasutuse leping, miks on vaja sellele teele seada uuesti avalik kasutus?

Avaliku kasutuse seadmine sundvalduse menetlusega asendab sõlmitud lihtkirjaliku avaliku kasutuse lepingu. Lihtkirjaliku lepingu puhul ei ole avaliku kasutuse säilimine tagatud, kuna lihtkirjalik leping lõpeb, kui teaalune kinnistu müüakse või maaomanik sureb. Sundvaldus kehtib maa-eratee igakordse omaniku suhtes. Kui eraomandis olev teelõik on juba antud avalikku kasutusse isikliku kasutusõiguse notariaalse lepinguga, siis neid sundvalduseks ümber ei vormistata.

Kui lai on teemaa, kui tee ääres on kiviaed ja tee on looduses erineva laiusega?

Teemaa keskmiseks laiuseks on sundvalduse menetluste puhul 6 m ehk 3 m tee keskteljest. Kui kiviaia välimine serv on tee keskteljele lähemal kui 3 m, siis ulatub teemaa teeäärse kiviaia väliservani. Teemaa laiust saab vajadusel menetluse käigus maaomanikuga kokkuleppel muuta. Teemaa on laiem kui tee seetõttu, et oleks võimalik ka teeääri hooldada ja võimalusel niidukiga niita.

Kui maaomanikul on tee ääres hekk, puud vm, siis kuidas on korraldatud teeäärte hooldus?

Teeäärsete hekkide ja puude puhul on oluline, et heki või puu oksad ei ulatuks teekatte kohale ja tagatud peab olema külgnähtavus liiklusohutuse tagamiseks. Sellistes kohtades teeb vallavalitsus koostööd maaomanikuga ja kui maaomanik soovib, saab ta ise hekki või puude oksid piirata. Kui maaomanik ise ei soovi teeäärseid oksid või hekki piirata, siis teeb seda kokkuleppel Muhu Valla Kommunaalamet.

Mis kasu saab teelase maaomanik tee avalikku kasutusse seadmisest?

Avalikult kasutatava tee alune maa vabastatakse maamaksust, mis vähendab maaomaniku kulusid. Tee avalik kasutus tagab ligipääsuteed oma kinnistutele pääse-

miseks kasutatavatele maaomanikele. Maaomanik ei pea tegelema tee korrashoiu ja remondi küsimustega, samuti ei pea rahaliselt panustama tee korrashoidu ning saab vajadusel lihtsalt pöörduda vallavalitsuse poole.

Mis muutub tee avalikku kasutusse määramisel maaomaniku jaoks?

Kui eratee on täna nn vabas kasutuses, siis ei muutu sellega muud, kui maaomanik annab tee avalikku kasutusse määramisega nõustudes Muhu vallale üle teemaniiku õigused ja kohustused teed korras hoida, hooldada ja remontida.

Miks Muhu vald teeb ettepaneku seada tasuta sundvaldus?

Vallavalitsus teeb maaomanikele ettepaneku leppida kokku tasuta sundvalduse seadmisel, kuna vallavalitsus võtab endale kohustuse teed korras hoida, vajadusel remontida, võimalusel paigaldada mustkate jms ning sellega kaasnevad rahalised kulutused (eratee puhul peab kandma need kulutused maaomanik) ning mida suurem on sundvaldusteks makstav tasud, seda vähem raha jääb teelikuks teehooldeks.

Kui palju raha on kasutada Muhu vallal iga-aastaselt teehooldele?

2023 ja 2024 aastal kulus igapäevase teehooldele ja investeerin-gutele (mustkatted) vastavalt 188 262 ning 239 338 eurot, millest riigi tugi kohalike teede hooldeks oli vastavalt 91 282 ja 85 838 eurot, seega 2024. aastal oli riigi tugi ainult 1/3 kogu teehoolde kuludest. Riigi poolt antavad rahad on vahemikus 80-90 000 eurot olnud juba kümme-kond aastat. Sel aastal on riigi tugi 86 305 eurot ning valla poolt eelarves arvestatud teehoolde kogukulu 206 000 eurot, millele lisandub teedega seonduvalt veel näiteks ka Hellamaa-Liiva kergeliiklustee projekteerimise kulu ligikaudu 30 000 eurot.

Kui tee läheb avalikku kasutusse, kas siis pannakse teele tolmuva kate?

Tee avalik kasutus on vältimatu eeltingimus, et vald saaks teele planeerida tolmuva kate ehituse. Eelarvesse planeeritud vahenditega on uute mustkatete ehituse iga-aastane maht 2-3 km. Teede tolmuva kate alla viimisel on eelistatud teed, kus on rohkem kasusaajaid või tee viib suure avaliku kasutusega objektini.

Kas peale avalikku kasutusse määramist pannakse ka nt kiirust piiravaid või massipiirangu liiklusmärke?

Liikluse reguleerimiseks saab põhjendatud juhul paigaldada vastavaid liiklusmärke. Sellekohase soovitusel või ettepaneku saab maaomanik teha menetluse käigus oma vastuses või ka nt hiljem pöördudes vallavalitsuse poole. Valla avalike teede äärde paigaldab vajadusel liiklusmärke valla kommunaalamet.

Kui maaomanik ei ole nõus avalik kasutuse sundvaldusega, mis siis saab?

Vallavalitsus soovib seada sundvalduse tee avalikuks kasutamiseks maaomanikega kokkuleppel. Juhul kui on põhjendatud ning kaalukas avalik huvi, on vallavolikogul siiski õigus seada sundvaldus ilma maaomaniku nõusolekuta. Kui sundvaldus on vallavolikogu otsusega seatud, on maaomanikul sundvaldusega mittenõustumisel õigus pöörduda koh-tu poole kehtivates õigusaktides sätestatud korras.

Mille järgi valitakse teed, mille osas algatatakse avaliku kasutusse määramise menetlus?

Muhu valla üldplaneeringuga on kokku lepitud erateede avalikuks kasutamiseks määramise põhimõtted. Avalikku kasutusse määratakse tee, mis teenindab kolme või enam elukondliku hoonestusega maaüksust või tee, mis on vajalik teenindamiseks avalikku objekti, mis eeldab ligipääsu mootorsõidukiga. Kehtiv Muhu valla üldplaneering teeb ettepaneku määrata avalikuks kasutamiseks vähemalt teede ja tehnovõrkude joonisel 2 (on leitav valla kodulehel: muhu.ee/uldplaneering) vastava leppemärgiga tähistatud teed. Täiendav erateede avalikuks kasutamiseks määramise vajadus selgub edasisel planeerimis- ja ehitustegevusel. Maaomanikel on õigus pöörduda volikogu poole ettepanekuga määrata avalikku kasutusse ka üldplaneeringus tähistamata teede osas, kuid oluline on välja tuua, milles seisneb tee kasutamise avalik huvi.

Kelle poole pöörduda teede hooldust või kasutust puudutavate küsimustega?

Kõigi Muhu valla kohalike teede seonduvate küsimustega on võimalik pöörduda Muhu Valla Kommunaalameti juhataja poole e-posti aadressil: kommunaal@muhu.ee või helistades telefonil 51985630

Üks munuke poiss

Räägin loo. On varakevadine pühapäeva õhtu. Lapsed juba lähen avama. Mind tervitab pikk, rõõmsa näoga poiss, käes paberkott ja ütleb: pane käsi alla, aga ole ettevaatlik- need veel kuumad. Kotist vaatavad vastu kuumad suitsuahvenad! Esimese hooga jään tummaks, teine mõte on kohapeal üks kinni pista, aga lõpuks jääb kaine mõistus peale ja palun külalise tuppa. See oli esimene kord, kui oma naabriga veidi pikemalt vestlesime. Minu naaber - Mudremäe Janno (Janno Rauk) on sünnilt küll saarlane, aga nii tubli ja tegus nagu päris muhulane (hm!) ja nagu kuulnud olen, meie külla hästi sisse sulandunud. Tema eestvedamisel on meie külas nüüd Romantikarada ehk vana postimaantee Villemi talu juurest maalinnani. See vana, kahe kiviaia vaheline tee oli täielikult umbe ja võssa kasvanud ja läbipääsmatu. Noored ja mõned vanemad ka, puhastasid selle talgute korras ja mis imeline romantiline rada sellest sai! Minu lemmik! Kui vähegi jaksan, lähen sellele rajale ja naudin loodust, vaikust, linnulaulu. Suvel on see niidetud, talvel lumi lükatud - tänud siinkohal ka Aadu talu peremehele ja noortele. Raja ääres kolmes kohas on paigaldatud pingid, kus saab jalga puhata. Teise pingi juures, õunapu all, on postkast, kust saab teavet selle raja ajaloost ja kuhu saab oma muljeid kirja panna. Hiljaegu lugesin, et keegi oli neid loodusvaateid võrrelnud Midsomeri omadega, annaks taevast, et ainult maastiku kontekstis! Aga imelised on need vaated küll. Minu lemmikpink on kolmas, kiviaia ääres, mis on

ümbrisetud kõrgetest kadakatest. Vot seal on parim! Istun ja naudin ja unustan end päris pikaks ajaks. Janno teine suur ettevõtmine oli supluskoht Tillunire ääres. Tema projekt sai vallalt väikese rahastuse ja töö läks käima, kusjuures töötajateks oli põhiliselt ta ise ja ta pere. Nüüdseks viib sinna korrastatud tee ja vastu vaatab kena mereäärne pesake, kus ei puudu lauad, pingid, riietuskaabin, liivakast, kiik ja kõik muu mõnusaks peatuspaigaks ja puhkuseks. Meie pere kõige noorem, minu tütre tütre poeg, kes elaks rohkem vees kui maal, ei saa kuidagi isu täis sellest supluspaigast. Põgusalt peatusime sel esimesel vestlusel ka maalinna teemal. Tookord oli tema mõte sinna lambad peale lasta ja nagu mõeldud suvel kuulsin, on ka see unistus teostunud. Janno eestvedamisel toimus meie küla kokkusaamine ja tutvumine Aadu Jaani lõkkeplatsil. Igaüks sai sõna ja täpselt kaardi peal näidata oma elamise asukohta. Meeleolu loomiseks oli Mereäär Miku oma uue pilliga mängimas. Kena oli. Tänu Jannole! Kulla naabripoiss (minu jaoks oled ikkagi poiss), imetlen su energiat ja loomejõudu, seda, et oskad märgata ka endast vanemaid, neid toetada ja nõustada. Nii armas, kui külavahel kohtudes auto peatad ja küsid: kuidas läheb. Soovin, et sa ei väsiks ja toimetaksid edasi oma kauni kaasa ja toredate poistega. Jõudu, tervist ja häid ideid edasiseks!

Kõige tähtsam on veel ütlemata - Janno on meie, st Linnuse küla vanem.

Linda Ots
Linnuselt

Muhulased Torontos

Käisime hiljaegu tütre Katriniga esinemas Torontos eestlaste vanadekodus nimega Ehatare.

Ettekande nimeks oli "Väike Muhu". Lisaks laulule „Muhumaa“ ja puarile Muhu tantsile aasime vanadega juttu Muhu elust praegu.

Lisaks viisime neile näidata hulga Muhu käsitöö esemeid ja üllatasime neid Kannu Roosi ehk Kästiki Roosi sajandivanuse Muhu teki esitlusega.

Esinemine võeti vanade poolt

Inna Sooäär Kästiki Roosi tegika.

rõõmuga vastu.

Lubasime neid külastada jälle järgmisel aastal.

Inna Sooäär
Torontost

Muhu-Hellamaa Maanaisteselt kutsub 30.–31.07.25 osalema üle 55-aastastele suunatud projektis „55+ muhulaste õppereis läbi Eesti“

Reisikava:

30. juulil külastame:

Lindi külamaja Pärnumaal

Soovime kohtumise käigus kuulda Lindi külaseltsi edulugusid ja saada olulist infot mida saaks rakendada ka Muhumaal, et olla kriisiks valmis.

Vanaema Aed Valgamaal, kus

meile korraldatakse seemnekasvatuse, *pärandtaimede* ja looduspärase aiandusala-*ne koolitus*. Vanaema aias leiab enda aeda sobivaid põliste taluaia lilled, maitse- ja ravimtaimede, aiaviljade seemneid ning kuhjaga teadmisi kasvatamise ja kasutamise kohta.

Esimese päeva viimane peatus on Tartu linnas kus kohtume 2004 aastal loodud MTÜ Tartu Eakate Nõukoja esindajatega (TEN).

Saame põhjaliku ülevaate MTÜ tegemistest.

Kogutud inspiratsiooni ja info põhjal planeerime edaspidi Muhu saarel arendada väärikate tegevusi.

31. juulil:

sõidame Laaksaare sadamast Piirissaarele

Piirissaarele jõudes viib moodne ekskursioonauto avastama saare peamisi vaatamisväärsusi ja kuuleme saare värvikast ajaloo ja eluolust. Külastame vanausuliste muuseumi.

Registreerimine kuni 10.04. +3725163773 Tiina Osalustasu 60€
Kohtade arv on piiratud!

Projekt viiakse ellu SKK ühisstrateegias sisalduva ESK+ meetme „Sotsiaalmeede“ raames.

Linnuse küla

Linnuse küla nime päritolu on kõigile selge. Esimest korda on see kirja pandud aga 1645. aastal. Linnuse küla kuulus Nurmeme mõisale.

Linnuse külast pole kujunenud Muhule iseloomulikke sumbküla vaid talud on paiknenud hajusalt. Enne sõda olid eraldi arvestustik-sused Linnuse I ja II küla. Linnuse II küla tekkis pärast I maailmasõda maade jagamise käigus, ainult Villema on põlistalu. Pärast II maailmasõda ehitati uueslamud Piirilt Linnuse küllasse viiva tee äärde. 1949. aasta kollektivistiseerimise järel moodustasid Linnuse pered oma külanimelise kolhoosi.

Linnuse küla maadele on tekitatud ka Piiri asula, kuhu 19. sajandi lõpus rajati Muhu-Suure vallamaja ja magasiait. Sel ajal lõhuti ka osa Linnuse maalinna vallidest, mis veeti Väikese väi-

na tammi täiteks ja andis nii Linnuse inimestele kui ka muhulastele üldse tööd ja leiba. Linnuse küla maadele ehitati ka esimese Muhu "Kõrgema" kooli 5-õppeaastaga inistariumikoolihoone, kus kooli peeti ligi 70 aastat ja mille eest sai küla enne II maailmasõda ka koolilõpuriidraha.

Küla sissetulekute ja väljaminekute üle pidas arvestus küla vanem. Varasemal ajal oli ametinimetuseks külakubjas ja seda ametimeest on nimetatud ka külakümnikuks, kes valiti ametisse kuueks kuuks. Nõukogude ajal see traditsioon katkes aga koos uute aegade taastati küla vanema amet.

Eda Maripuu,
Muhu Muuseum

„Maa- ja Ruumiamet on välja kuulutanud avaliku elektroonilise enampakkumise piirkonnas asuvate kinnisasjade kasutamiseks andmiseks. Pakkumiste esitamise tähtaeg on 16.04.2025. Täpsemat informatsiooni saab Maa- ja Ruumiameti kodulehelt aadressiga www.maaruum.ee või oksjonikeskkonnas aadressil <https://riigimaaoksjon.ee>. Muhu vallas on enampakkumisel Raugi küla Kalla katastriüksuse (47801:001:0521) kasutusõigus.“

Pille-Riin Luht: Tahan rääkida Muhu mustrite lugu

Pille-Riin Luht uudse kimonoga, mida kaunistab Muhu kukkedega tikand.

Tegija

endale ühe dresskleidi, sain selle eest palju kiitust ja mõtlesin, et teen siis mõned veel. Koos Triinu Traumanniga sobitasime kleidile ka tikandi. See hakkas mulle väga meeldima ja ma lausa armusin Muhu tikandisse.”

Dresskleitide kõrval hakkas Pille-Riini huvitama muhumustriliste disainkangaste

MuRu Crafti dresskleiti kandes on nii mõnigi osutanud minu riietisel asuvatele lindudelelilledele, öeldes: see on ju see Muhu kleit! Nägus, praktiline, aga samas originaalne – seda kandes tunned end kuuluvat justkui kluksisse.

MuRu Crafti looja Pille-Riin Luht ütleb, et käsitöö ja rõivadi-sain on tema jaoks nii hobi kui äri: “Minu äri algas nii, nagu paljudel naisettevõtjatel – sündisid lapsed, tööle ei saanud minna, aga lastele oli vaja riideid ja hakkasingi neid õmblema. Algul tegin lastele trikotaažist mütsse, mida jagasin ka tuttavatele, siis juba hakati neid tellima ja nii see pall veerema läks. Kui Muhusse kolisime, võtsid teised käsitöötajad mind väga kenasti omaks, andsid mu tegemistele veelgi hoogu juurde ja tulid ka riided täiskasvanutele. Kõigepealt tegin

loomise idee: “Koos Triinuga viisime selle ka ellu. Tema joonistas arvutis mustrid valmis ja siis hakkasime otsima tehaseid, kes sobiva kvaliteediga kangast pakuks. Peale väljanägemise on minu jaoks kõige olulisem kanga kvaliteet, mis oleks kandmisel mugav ega kaotaks oma väljanägemist ka peale mitmekordset pesemist. Tegijaid on väga palju, kuid sobivat pole sugugi kerge leida. Hakkasime kangaproove küsima ja neid katsetama. Lõpuks leidsime sobiva tegija siitsamas lähedalt, Lätist. Nii valmisidki spordiriided, pused, särgid, retuusid.”

Pille-Riin on pärit Võrust ja on õmblemist õppinud Räpinas, siis Tartu Kutsehariduskeskuses ja lõpuks veel Tallinna kergetööstustehnikumis. “Huvi käsitöö vastu on mind terve elu saatnud.

Minu kodukohas rahvariide traditsiooni väga ei olnud, aga kui emaga laataldel käisime, huvitusin ikka just käsitööst. Muhus sattusin aga rikkaliku käsitööpärandi keskele. Esialgu õmblesin oma esemeid Liival lasteaias majas, kuhu sain väikese töötoa. Õmblusmasinad olid mul juba varasemast olemast ja väikeste sammudega hakkasin vajalikku juurde ostma. Ka kangaid ostsin kümne meetri kaupa tavalisest kangapoest. Nüüd on töö sisu täielikult muutunud. Kangaid saame tarnijalt, õmblustöö teevad ära kaks Orissaare õmblejat ja minu töö on mõnel päeval nädalas olla poes oma tooteid tutvustamas, aga enamjaolt teen oma tööd arvuti ja telefoni abil,” selgitab Pille-Riin.

Praegu on MuRu Craftis disainkangas jäänud tahaplaanile ja fookuses on tikand. “Eks ma unistangi sellest, et saaksin ainult arvuti taga uusi mudeleid välja mõelda ja joonistada. Praegu pean tegema ikka palju muid asju ka, kogu see organiseerimise pool võtab nii palju aega, et suretab loomingulisuse välja. Ostjad ootavad ikka igal hooajal uusi mudeleid, aga senini teen uusi asju täpselt nii, kuidas mul ideid tuleb. Ühe toote müüki jõudmine võtab päris pikalt aega. Nüüd just ongi tekkinud selline hetk, kus on tulekul uued mudelid, millega olen pikalt vaeva näinud. Mütsid-sallid ja ka dresskleit hakkab vähehaaval taanduma. Nüüd on esiplaanil tikandiga kaunistatud kimonod-kleidid. Kohati tunnen, et kahest õmblejast jääb väheks. Kogu aeg tuleb tegeleda jooksvate tellimustega, uute mudelite arendus jääbki natuke selle taha toppama.”

Enamus tellimusi tuleb e-poe kaudu. Laos palju tooteid varuks ei ole ja kui tellimus tuleb, hakkavad õmblejaprouad kohe vurista-

ma. Umbes nädalaga võib valmis saada, aga kui on tellimusi rohkelt, läheb aega rohkem.

“Ma ei ole tahtnud masstootmisest minna, mulle on oluline personaalsus ja kvaliteet. E-pood peab kogu aeg väga aktiivne olema ja sellega tegelemine võtab palju minu ajast ja energiast. Soovin jõuda oma ideedega rohkemate inimesteni, et viia teadmine muhu mustritest laiali, rääkida meie tikandi ja käsitöö lugu. Tahan, et see poleks lihtsalt riideese, vaid temaga käib kaasas meie pärandikultuuri lugu. Et meie pärand ei vaibuks, vaid elaks edasi uues võtmes.”

Pille-Riini sõnul on talle ettepanekuid tehtud ka Tallinnas poode avada: “Arvan, et piisab sellestki, kui on müügipunkt Liival ja saan asju disainipoodidesse müüki panna. Tahan, et neile esemetel jääks teatud eksklusiivuse aura, neid ei saagi igalt poolt. Minu klient on keskealine naine, kes teab, mida tahab, oskab hinnata kvaliteeti ja originaalset, stiilset riietust, mis on ka jätkusuutlik, mida ei pea igal hooajal välja vahetama.”

Pille-Riin leiab, et Muhu on ettevõtluseks hea keskkond, siin on teisedki käsitöölised ja disainerid tegijaid, kes toetavad ja julgustavad: “Muhu mustreil on nii palju potentsiaali, et tegijaid võiks veel rohkem olla. Olen ajaga õppinud, et igat mõtet ei pea kohe välja ütlema. Olen siiski tulnud siia väljastpoolt ja seetõttu tunnen, et austus kohaliku kogukonna ja pärandi vastu on ülimalt oluline,” ütleb Pille-Riin tagasihoidliku siirusega.

Jana Rand

Lõimumine algab kohtumisest: uus toetusprogramm

Eestis on palju mitmekesisid ja tugevaid kogukondi, kus eri taustaga inimesed saavad koos õppida, luua ja kasvada. Selleks, et lõimumisvõimalused jõuaksid veelgi enamate inimesteni, on Kultuuriministeerium ellu kutsunud toetusprogrammi „Lõimumist edendavate kogukondlike tegevuste toetamine“.

Programmi eesmärk on tugevdada kohalikke kogukondi, tuues kokku eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed, uussisserändajad ning Eestisse naasnud kaasmaalased, et nad saaksid ühiselt panustada elukeskkonna arengusse. Kultuuriministeeriumi partnerid Eesti Rahvakultuuri Keskus, Integratsiooni Sihtasutus ja Ko-

danikuühiskonna Sihtkapital tegelevad, et toetusprogrammi kaudu sünniks uued koostöövormid ja võimalused eri piirkondades.

Esimesel aastal loome vundamenti – milline on kogukondade roll? Lõimumine on pikaajaline protsess, mis algab tugevate suhete ja usalduse loomisega. Tänavu keskendume eelkõige lõimumisvõimaluste kaardistamisele ja kohalike partnerite leidmisele. Siin mängivad võtmerolli just kohalikud kogukonnad ja vabaihendused, kes saavad osaleda programmis, pakkudes välja tegevusi, mis aitavad sihtrihma kuuluvate inimestel ja kogukonnad omavahel kokku tuua. Eesti Rahvakultuuri Keskuse

ülesandeks on korraldada sihtrihma kaasavaid ja kogukondadevahelisi kontakte soodustavaid koostöötegevusi kõikjal Eestis, v.a Ida-Virumaal. Samuti pakume mentoriteenust nii vabaihendustele, omavalitsustele kui teistele kogukondlikele algatustele.

Mida see kogukonnale annab? Kogukondlikud lõimumistegevused aitavad tugevdada piirkondlikku identiteeti, luua uusi sidemeid ja edendada koostööd.

„Meie eesmärk on toetada ja võimestada kohalikke algatusi, et need toodaksid kaasa püsivaid muutusi,“ selgitab ERK projektijuht Sille Roomets.

Tule ja löö kaasa! Kui oled huvitatud lõimumise edendamisest oma piirkonnas, kui sul on mõtteid ja algatusi, mis võiksid aidata eri taustaga inimesi kokku tuua, siis võta meiega ühendust! Toetusprogrammi tegevusi rahastatakse Euroopa Sotsiaalfond+ vahenditest ning need kestavad kuni 2029. aasta septembrini. Rohkem infot toetusprogrammi kohta saab Eesti Rahvakultuuri Keskuse piirkondlikelt mentorilt

SAARE-, HIIU-, LÄÄNE- ja PÄRNUMAA
Krista Lember
512 9932

Muhu koolipäev 125 aastat tagasi

Muhus on kooliharidust antud juba 18. sajandi algusest alates, aga kool ja haridus on nende 300 aasta jooksul läbi teinud väga suuri muutusi nii sisu kui vormi osas.

Kuigi võimud andsid korralduse Saaremaal koolide loomiseks juba 1695. aastal, siis nii varasest ajast teateid kooli kohta Muhus ei ole. Kindlasti ei saanud kooli pidada ka Põhjasõja ja katkujärgsel ajal, kuid üldiselt võib öelda, et suure osa 18. sajandist tegutses Muhus kiriku juures kihelkonnakool, kus käis siiski väike osa Muhu lastest. 18. aprillil 1765. aastal andis kindralkuberner Browne välja koolipatendi, mille kohaselt tuli ka külades koole asutada. Pole teada, et 18. sajandil oleks Muhus niikaugele ei jõutud, kuid 19. sajandi alguse külades koolid siiski tekkisid, kuigi nende jaoks ei olnud koolimaja ja ka õpetust anti kord nädalas talutubades. Seda 1787. aasta määruse kohaselt ei oleks tohtinud teha.

Kooli jaoks oli ette nähtud eraldi maja ehitamine. Kas seetõttu või mõisniku vastuseisu tõttu, teadis Eleena Targem Soonda Lauri Aadult veel 20. sajandi keskel, et Simiste kool alustas tegevust Raegma Juri saunas, kus lastele laupäeviti salaja 3 tundi õpetust anti.

Talutubades peeti kooli kogu 19. sajandi jooksul ja seetõttu on Muhus vähe külasid, kus kooli ei ole peetud. Kool võis ühel talvel tegutseda ühes külas ja järgmisel hoopis mujal. Talu peremeestele tähendas koolile ruumi rentimine ju lisasissetulekut. Kihelkonnakool kui kõrgem kooliaste, oli aga algusest peale eraldi majas. 1758.

aastal ehitatud koolimaja asus ilmselt Viirakülas, kus 18. sajandi adrearevisjonide kohaselt asus koolmeistrile ettenähtud maa. 19. sajandil oli luteriusu kihelkonnakool Kantsi Kaigul.

Alles kujunema hakkavale koolisüsteemile andis hoobi õigeusk üleminek, kuid kohe pandi käima õigeusu kihelkonnakoolid Tamsel (hiljem Rinsis) ja Hellamaal ning külakoolid, mida õigeusu abikoolideks nimetati.

Esialgu jätkus tava, et õpiti kodu ema voki kõrval. St emad pidid oskama lugeda ja olid 18-19. sajandil seega ka kõik tegelikult (kodu)õpetajad. Kooli mindi ainult oma teadmisi näitama ja seda nimetati Muhus laste *loetamiseks*, mujal koolikatsumiseks, mida toimetas sageli köster ja eriti tähtsatel puhkudel ka pastor või preester.

1866. aasta vallaseadus pani koolipidamise kohustuse vallale ja sellega algas ka ilmalik koolisundus, kus kõik lapsed pidid ühel või teisel moel kooliprogrammi läbima. Sellegipoolest harrastati koduõppel olemist veel aastakümneid. 1870. aastate lõpus kehtestati kogu eesti rahvakoolide ühtne õppeplaan ja programm. Koolides toimus õppetöö esialgu 10. novembrist kuni 10. märtsini ja aja jooksul on see järjest pikenenud.

Küla- ja abikooli programm oli kolmeks aastaks, aga seda ei pidanud tervenisti läbima. Kihelkonnakoolis käidi 4 aastat ja selle lõpetanud võisid juba ise õpetajateks saada.

Allpool on näide Rinsi kihelkonnakooli tunniplaanist 1900. aastal. Õpetajaks oli seal alates 1894.

aastast Tartu Õpetajate seminari haridusega Saaremaalt pärit Feodor Kanemägi (1862-1934) ja tunde andis ka Pärnumaalt pärit Riia Vaimuliku Seminari ja Balti Õpetajate Seminari haridusega köster Aleksei Rea (1856-1913), kes Muhuses oli tulnud alles kooli asutamisele eelnenud aastal. Õpetust tuli sel ajal anda vene keeles, aga nagu klassipäeviku sissekannetest näha, on ka eesti keeles loetud ja õpetust antud.

Tunniplaan Rinsi kihelkonnakoolis 17. jaanuari 1900

- 1. tund matemaatika:** Kuigi klasse ehk jagusid oli 4 ja kõik olid ühes klassiruumis, siis 1. klass õppis protsentidega lahutamist.
 2. klass õppis korrutamist
 3. ja 4. klass tegelesid geomeetriaga.
 - 2. tund I klassiga** räägiti kassi ja koera erinevustest
 - II ja III jagu lugesid õpikust "Russkaja rets".
 - 3. tund** oli eesti keeles ja loeti jutustusi "Neeger ja tema poeg", "Vanaisa ja pojapoeg", "Hea öde" ja "Martin Lutheruse sõnumik oma pojale Hansule". Seda tundi andis köster Rea.
 - 4. tund** oli ilukiri ehk kirjatehnika. Seda tundi andis samuti köster Rea.
 - 5. tund** - loodusõpetus. Teema: "Kukk ja tüi".
 - 6. tund** - laulmine, mis õigeusu kihelkonnakoolis tähendas eelkõige vaimulike laulude õppimist ja laulmist.
- Kooliaasta lõpp oli sel ajal ülestõusmispuhade ajal ja allpool siis üks tunniplaan ka sellest ajast.

31. märts 1900

- Tunde andis õpetaja Kanemägi.
- 1. tund** Aritmeetika. Protsentidega arvutamise kordamine.
 - 2. tund** Kodumaa ajalugu algusest kuni segaduste ajani (st 17. sajandi algus).
 - 3. tund** Kirjalik töö kiriku teemal.
 - 4. tund** moodus kirikus.
 - 5. tund** Geograafia. Lääne-Euroopa. Tundi andis köster Rea.
 - 6. tund** Jumalateenistus kirikus.

Kihelkonnakoolis käis sel aastal 26 last: 4 tüdrukut ja 22 poissi. Noorim koolilaps oli 9-aastane köster Rea poeg Sergei ja vanim 14-aastane Mihail Verendel. Koolis käisid sel aastal veel Matvei Saat, Ivan Ots, Vassili Auväärt, Ivan Auväärt, luterlane Joosep Auväärt, Mihail Alasi, Matvei Vasiksaat, Ivan Vapper, Ivan Noor, Augustin Abe, Ivan Suu, Mihail Kolk, Ekateriina Andrei tr Vaga, Ivan Kolk, Aleksander Mägi, Maria Ivani tr Vaga, Matvei Armas, Iriina Timofei tr Saat, Iriina Matvei tr Müürisepp, Timofei Müürisepp, Mihail Keinast, Vassili Vaga, Joosep Sõber, Nikolai Rea.

See, et luterlased käisid õigeusu koolides, oli päris tavaline. Lapsevanemad lähtusid eelkõige hariduslikest vajadustest ja kooli lähedusel oli ka oma tähendus. Usulised kaalutlused olid teisejärgulised. Tähelepanuväärne on aga see, et õigeusklik köster oli luge-mispalaks valinud Martin Lutheri kirjutise.

Eda Maripuu,
Muhu Muuseum

Paastukuu ja jürikuu muuseumis

Kalendrikevad on käes ja päikegi käib end aina rohkem näitamas. Sel aastal tuli kevad teisiti, nimelt 31.03.2025 lõppes juhatajal 5. aastane tööleping ning seoses sellega kuulutati välja konkurss muuseumi juhataja ametikohale. Siikohal saame öelda, et järgmised 5. aastat juhib muuseumit ikka Meelis Mereäär.

Meie Edaga võtsime sel aastal kevade vastu koos toredate kaasmatkajatega. Kahekümnendal märtsil toimus Muhus matkapäev nr 2 Lehtmetsa ja Lalli külades ning giidiks oli Eda Maripuu. Matkajaid oli toredalt palju.

Kahekümne esimesel märtsil peeti rahvusvahelist luulepäeva ja selle raames käisime Meelise ja raamatukogude juhatajatega Liival Muhu Lasteaias, Muhu Põhi-

koolis ja Muhu vallamajas ning kuulutasime Anu Kaljuste poolt koostatud luuletuse abil välja luulekonkursi. Täpsem info on kuulutustena üleval suuremates külades, muuseumi ja raamatukogude facebooki lehel ja kui midagi jääb arusaamatuks, tasub üle küsida raamatukogudest või muuseumist.

Laekunud tööd kogutakse kokku ja saadetakse hindamiseks žürii liikmetele ja parimad saavad tunnustatud 21. juunil, kui toimub murdepäev Muhu Muuseumi õuel.

Teisel aprillil kohtusime Muhu Põhikooli II klassi õpilastega, rääkisime talu teemal ja õpilased said meisterdada.

Seitsmendal aprillil on Meelis koos turismitöötaja Eveliga Tal-

linn – Helsingi laeval Muhut reklaamimas ja turiste meelitamas. Koos Saaremaa ja Hiiumaa esindajatega sõidetakse seda vahet vähemalt kolm korda edasi-tagasi ning jagatakse voldikuid, mängitakse pilli, müüakse suveniire ja kutsutakse külla. Kuidas nende turimitöö seal laabus, kuuleme edaspidi.

Ka sel aastal tuleb „Muna(t) rall“, toimub see haridus- ja kultuuriasutuste koostööna. Täpsemad juhised juba õige pea. Jälgige kuulutusi ja asutuste facebooki postitusi.

23. aprillil kohtume Muhu Lasteaia „Munuke“ lastega, räägime jüripäevast, sellega seotud kommetest ja teeme erinevaid mängu.

Koguva küla on saanud valge-

maks, kuna mitmed suured ja ohtlikud puud on Muinsuskaitse ettepanekul maha võetud.

Tervitustega
Siret muuseumist

Üht-teist ühetähejuttudest

Hellamaa Raamatukogu korraldab raamatuaasta sündmusena tähestikumängu „Ühetähejutud“ ja kutsub igas vanuses inimesi kaasa lööma.

Mängus osalemiseks tuleb kirjutada eesti või muhu keeles jutuke või lause(d), kus kõik sõnad algavad ühe ja sama selles kalendrikuus etteantud algustähega.

Igas kuus on valikus kaks või kolm tähte: jaanuaris olid A ja B, veebruaris D ja E, märtsis F ja G. Aprillikuu tähestikumängu algustähed on H ja/või I. Julgelt võib saata ka eelmiste kuude ühetähejutte.

Oma laused võib edastada Hellamaa Raamatukogule suusõnaliselt, telefoni teel 459 8753, paberkandjal, meili teel hellamaark@gmail.com või sotsiaalmeediakanali kaudu.

Tähestikumängu patroon ja kaastööde heatahtlik hindaja on eesti lastekirjanik, psühholoog ja OÜ Ühetähejutud tegevjuht Tiina Kilkson.

Esimese kolme kuuga on üleskutset järginud 17 „ühetähenärijat“, neist noorim 7-aastane. Kaks osalejat on oma kirjatöödes kasutanud kõiki etteantud algustähti.

Jaanuarikuu saak oli 19 ühetähejuttu 14 susepalt. Veebruaris oli 10 osalejat, kes kirjutasid kokku 12 jutukest. Kuigi märtsikuus olid kõige raskemad algustähed, laekus ikkagi kokku kaheksalt osalejalt seitse F-tähega ja kuus G-tähega kaastööd.

Stiilinäited Leena Peegli ja Maret Hooki sulest:

„Ennemuiste ehmpadi esikambris ennast ehtis,
eemamale eenamuale eenapebre ette eitis.
Eenapeber esiotsa ehmatusest ekkis,
ehmpedjal einsats erutusest elkis.“ /L.P./

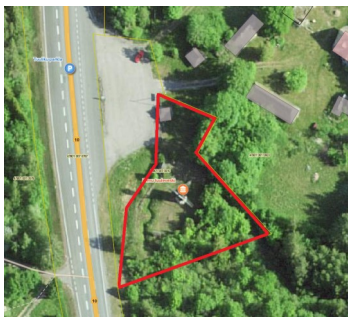
„Fotograafid, füüsikud, filmifriigid! Fookuses flöödid, fanfaarid, fagotid & flüügelhornid. Finaalis fonogrammilt fantastiline flamenko, fantaasiaküllane fokstrott & fenomenaalne falsett! Forte fortissimo!“ /M.H./

Ootame ohtralt osavõtjaid!

Aasta aktiivsematele/andekamatele annetame asiseid auhindu!

Anu
Hellamaa Raamatukogust

Eemu veski territooriumi ideekonkurss jätkub!

Muhu Muuseum korraldab ideekonkursi Eemu veski territooriumile sobiva lisategevuse pakkuja leidmiseks, mis suurendab külastusobjekti atraktiivsust ja külastatavust. Võitjaga sõlmitakse kuni 3 aastane tasuline rendileping.

Muhu Muuseumile kuulub Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare riigimaantee nr 10 ääres 3216 m² suurune maaüksus aadressil Eemu tuulik, Lin-nuse küla, Muhu vald (kat. tunnus 47801:007:0010), kus lisaks Eemu veskile on Esimese maailmasõja aegsed kaitsekraavid, infostendid, müügikiosk

(6 m², elekter olemas), kuuma-joogikeskus (kohv ja kakao) ja kuivkäimla, asfaltteeritud parkla. Lisanduv tegevus peab sobima ajaloolise objekti keskkonnaga ja sisuga. Vajadusel võib rentnik paigaldada haljasalale oma ajutised ehitised või rajatised. Aktiivse tegevuse periood võiks olla 15. mai – 15. september, soovi korral ka pikemalt.

Lisatingimusena hoiab rentnik külastajatele avatuna Eemu veski, koristab veskis ning territooriumil, korraldab oma äritegevusest tekkivate jäätmete käitlemise. Territooriumi niitmise korraldab muuseum.

Oma kavandatavast tegevusest anda teada aadressile muuseum@muuseumuseum.ee 30. aprilliks 2025.

Pakkumisi hindab muuseumi komisjon, kes lähtub otsustamisel territooriumile enim sobivast tegevusest ja alustab pakkujaga läbirääkimisi. Lisanfo telefonil +372 501 1566 muuseum@muuseumuseum.ee

Meelis Mereäär
Muhu Muuseumi juhataja

Hoia oma tervist—osale sõeluuringul!

Tervisekassa kutsub 2025. aastal tasuta soolevähi sõeluuringule kõiki naisi ja mehi sünniaastaga 1957, 1959, 1961, 1963, 1965, 1967.

Viimastel aastatel on soolevähi valdkonnas saavutatud märkimisväärsed edusammud nii ravi kui ka ennetuse osas. Aastal 2022 diagnoositi maailmas 1 926 425 uut soolevähi juhtu. Uued rahvusvahelisel tasandil diagnostikavõimalused, sealhulgas polüpeenide riskiskoori tehnoloogial põhinevad geenitestid, võimaldavad hinnata inimese geneetilist eelsoodumust soolevähile. Need testid aitavad tuvastada kõrge riskiga isikuid, kes võivad vajada varasemat või sagedasemat sõeluuringut, parandades varajast avastamist ja ennetust.

Traditsioonilise keemiaravi kõrval on soolevähi ravis hakatud kasutama bioloogilist ravi, mis keskendub kasvajakudele spetsiifilistele omadustele. Näiteks angiogeneesi inhibiitorid takistavad kasvaja veresoonte

arengut, piirates selle kasvu. Lisaks on immuunravi, mis aktiveerib organismi immuunsüsteemi vähirakkude vastu võitlemiseks, näidanud paljutootavaid tulemusi soolevähi ravis.

Eesti Vähihiit tuletab meelde, et varajases staadiumis avastatud soolevähi saab edukalt ravida. Kuna soolevähi ei pruugi algstaadiumis mingeid sümptomeid põhjustada, on sõeluuring oluline ka siis, kui enesetunne on hea.

Pea meeles:

Sõeluuringul osalemine on tasuta kõigile sihtrühma kuuluvatele inimestele.

Sõeluuringule pääsemiseks tuleb võtta ühendust oma perearstikeskusega ja registreerida end perearsti vastuvõtule.

Peitverestesti saab teha kodus ja see on lihtne ning valutu.

Varajane avastamine suurendab täieliku paranemise võimalust.

Rohkem infot:
www.sõeluuring.ee

Dr Heli Säre
hoolib Sinu
lemmikust

Helista **54 220 292**
info@muhuloomakliinik.ee
Muhu maja, Liiva küla, Muhu vald

KAASAEGNE LOOMAKLIINIK

vaktsineerimine ja profülaktika
vereproovid ja ultraheli
hambaravi
kirurgia
intensiivravi k.a. hemodialüüs

Metsamaapinna ketasadrage ettevalmistamine
istutamiseks 53464785

info.metsaader@gmail.com

Tallinna Ülikool ootab hoiule vilistlaste mälestusi

Käesoleval aastal tähistab Tallinna Ülikool oma 20. sünnipäeva. Sellest tulenevalt ootab Tallinna Ülikooli muuseum mälestusi jage-ma ja ülikooliga seotud esemeid muuseumile hoiule andma - olgu selleks mõni õnnestunud kursusetöö, lõpukleit või kursuse maskott. Isiklikud lood ja esemed jutustavad ajastule omastest traditsioonidest, väärtustest ja tudengielu ainulaadsusest. Mälestuste jagamisest ja annetamise soovist saab märku anda aadressile kristiina.oppi@tlu.ee

Kirguteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Koguduse hooldajaõpetaja Hannes Nelis, tel 529 1881.

Värskeid teateid: muhu.eelk.ee, e-post muhu@eelk.ee.

Jumalateenistused armulauaga talvekirikus 13. ja 18. aprillil kell 14.

Jumalateenistus armulauaga kirikus 27. aprillil kell 14.

EAÕK

Jooksvaid teateid liturgiatega toimumise kohta leiata Facebook-is: EAÕK Tornimäe Neitsi Maria Kaitsmise kirik.

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik (EKNK) Muhu kogudus
Hellamaa külakeskuses

09.04 – Vestlusõhtu kaetud kohvilauaga, kell 18.30-20.30.

13.04 – Jumalateenistus, kell 16.00-17.30. Peale jumalateenistust kaetud kohvilaud, toimub lastetund.

16.04 - Vestlusõhtu kaetud kohvilauaga, kell 18.30-20.30.

23.04 - Vestlusõhtu kaetud kohvilauaga, kell 18.30-20.30

27.04 – Jumalateenistus, kell 16.00-17.30. Peale jumalateenistust kaetud kohvilaud, toimub lastetund.

30.04 - Vestlusõhtu kaetud kohvilauaga, kell 18.30-20.30.

Lehekuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Hermeliina Kolk 93 (6.05)
Linda Vorms 89 (20.05)
Leili Kirs 85 (6.05)
Kalju Evert 83 (8.05)
Ilmar Hallikäär 83 (22.05)
Viivi-Helle Pere 82 (3.05)
Tiia Jõgi 82 (15.05)
Inna Soõäär 81 (21.05)
Liisi Sau 80 (1.05)
Joonas Saksakulm 75 (3.05)
Merika Kumpas 75 (6.05)
Endel Saarkoppel 75 (27.05)
Anne Liik 70 (1.05)
Sirppa Marjatta Raja 70 (6.05)
Mart Lang 70 (10.05)

Mihkel Kabur 65 (5.05)
Reet Hobuskoppel 65 (6.05)
Ilmari Kuusaru 65 (21.05)
Priit Ling 60 (1.05)
Tiina Tuulmägi 60 (5.05)
Ingrid Laur 60 (25.05)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Küttepuude, pelleti ja briketi müük üle Eesti.
www.puu24.ee või helista 5200093, 6000136

OST, MÜÜK, VAHENDUS!

Oman mahukat ostuhuviliste andmebaasi.

Otsin talukohta Muhu- või Ida-Saaremaale ja chitus-võimalusega merelähedast kinnistut.

Allan Pajus,
5690 0411, allan@adrem.ee

QR kood kokkutulekule registreerumiseks

Soonda küla kokkutulek 2025

Oodatud on Soonda küla elanikud ja endiste külaelanike järeltulijad!

31.05.2025, Külaplatsil (Allika tiigi ääres)
Ajakava

15.30-16.00 kogunemine ja keha kinnitamine
16.00-21.00

Räägime küla ajaloost ja tavadest; saame ülevaate tänasest Soonda külast ja selle elanikest; meenutame neid, kes kord käinud külateed; kuulame lähedat muusikat, huvitavaid küla seonduvaid meenutusi;

tantsime ja oleme rõõmsad, et küla elab edasi. Registreerimine kokkutulekule: QR kood üleval.

Osalustasu 10.00€ / inimene

Lapsed kuni 12 a. tasuta

Osalustasu palun kanda Soonda Külakogukond MTÜ hoiuarvele
EE952200221081695718

Osalejaks saab registreeruda kuni 10.mai

Lisainfo: Ira Keert tel.56157021

Järgmise Muhulase materjalid on teretulnud **2. mai** õhtuni.

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

4. märtsil 76-aastane **Paul Tüür**
23. märtsil 88-aastane **Elma Evert**

Tunname kaasa omastele!

Toimetab Jana Rand,
tel: 5523 896, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub üks kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 450 eks.
Hind **50** euro senti